

ACC. N:R

M. 6780 : 1-19.

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Uppvidinge, m. p. Adress: Furåkra, 2^a Kråksmåla.
Socken: Ålgö, m. p. Berättat av: Susanna Eilandsdotter.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

L. U. F. 28.

Uppteckningen berör Nässtorna
i folklig tradition.

Vol. 1.

Sidor: 1. — 19.

ACC. N:R.

N. 6780: 1.

Landskap: Upptecknat av:

Härad: Adress:

Socken: Berättat av:

Uppteckningsår: Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N:o 1. del av blommorande "Prunella"
la". På värt ortspråk "Näppla".

ACC. N:R.

M. 6780 : 2.

Landskap: Småland,

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Alpvådinge, m. f.

Adress: Turäkra, "Kråksmåla."

Socken: Ålgårds, m. f.

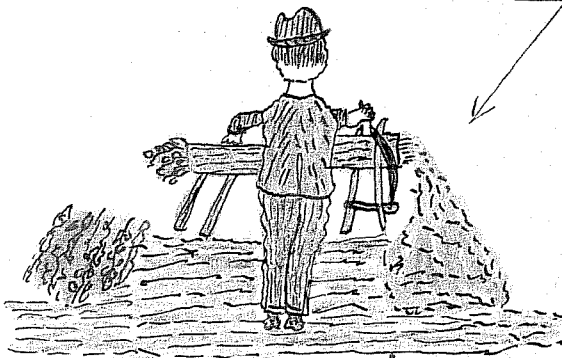
Berättat av: Susanna Eklandsdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgårdssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

N: 2. A. "Värselskörd."

N: 2. B. Pajk skär Värsar i
"Skärkirkau."N: 2. C. Pajk och Flicka seär från
kitteln skakket watten i det stora
Karet över de skurna Värsorna.

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R.

M6780:3

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåhra, Kräksmåla.

Socken: Ålgöls, m. f.

Berättat av: Susanna Erlands dotter, upf.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgöls socken.

N:o 3, "Grisarva & smågrisar äter mättlar ur den stora
 Han. Minnesteckning från min faders gård."

LUNDS UNIV.
 FOLKMINNES-
 ARKIV

ACC. N:R

M. 6780:4

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Vikberg

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåkra, Kräkumåla.

Socken: Ålgö, m. f.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgösockna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

- 1.) Näsulan heter på vår ortspråk "Nättla".
- 2.) Vi ha av gammalt fluvastagit den stora s. k. brännäslan, se teckning N: 1. I gammal tid beredde man av bemälda näsulan spånadsämnene, men som färsk har den näsulan varit ett gott foder för korna, men ännu bättre, som svinfoder. Vi pojkar fingo rätta skinnhandskar på händerna och sen med en s. k. "Skära" skära av näsulan i mängd efter marken och bära hem dem. Sen skar vi dem knappast tumslånga i ett primitivt hackelverk, som hette "Skärkista". Och sen lade vi de skurna Näsulorna i ett stort, laggat "Kär" och höllde

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780 : 5.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Elppvedinge, m. f.

Adress: Furåkra "Kråksmåla.

Socken: Ålgåult, m. f.

Berättat av: Susanna Erlausdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgåultsocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kokkett vatten på Nässtorna, så dam bl. (2.
 va mjuka. Latta hetta att "Söva Nässtorna".
 Sen kördes rätt mycket Havremjöl i Bland-
 ningen. Tvåmen äta därav och vart feta
 och duktiga. Se teckning N: 1. A. Sär Nässtorna
 skärdes, N: 2. B. Sär Nässtorna skäres i "Skärhitta".
 N: 2. C. Sär pojke och flicka med kokkett vatten
 "Sövar" nässtorn i det stora Karet. Sk. Efter-
 nässtos (En mindre art, men mera brännande)
 ha vi ej gagnat. Obs! Teckning n: 3. visar
 när "Grisasoa lärde sina kelpingar äta
 Nässtos nr den stora han. Det är min-
 nesteckning från min faders går för över
 50. år tillbaka, men det ju även vara in-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6780:6

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking,
Härad: Öpprevidinge, m. f. Adress: Furåkra, Kräkumåla.
Socken: Ålgårds, m. f. Berättat av: Susanna Örlandsdotter, m. f.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Ålgårdssocken

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

presant att få en till på djurens liv. (3.
3.) Vi veta blott att man av nästlor tillrett
en maträtt som hetta "nättlekål". Den redan
är väldigt gammal hos oss, att man
på första Maj till middag skall äta "Nätt-
lekål" (Bör hela Nättlekål.) Så långt jag
minnet tillbaka har det varit så hos
oss och likaså i Mormors tid, men sist-
tiden 1^{sta} Maj utgör hos oss ett undan-
tag. Det fanns inga nästlor förrän till 15-
de maj, så den var våren, så vi fingo
fira den gamla seden 14 dagar senare. Se-
den tycks vara vidlyftigt spridd i vårt
land, ty för 40 år sedan serverades Nättle-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:7

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåkra, ² Kriksmåla.

Socken: Ålgö, m. f.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800 i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

kål på kragarna i Stockholm till mid. (4. dag, det var jag. Var våren vacker, så tillagat nässelkål både före och efter, m. f. så länge bladen äro späda. Receipt till gammaltida "Nässelkål." Man kokar en Bit salt, men ej gammalt härsket, fläsk. När den är kokad slås fläsk och spad opp i kastrullen, så inlägges väl tvättade, kokade, nässelblad cirka 3. "Gysnar" (Fämyket en vuxen kvinna kan fatta om 3. gånger med handen.) Obs! (På späda nässlar brännas knappast!!) Därtill 3 "Gysnar" korngryn (ej risgryn) och litet smalt kryddpeppar, så vatten, så det hela får

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:8

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåkra, ? Präkstmåla.

Socken: Älgshult, m. f.

Berättat av: Susanna Erlandsdatter,

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Älgshultssockna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

koka tills det är mjukt. Då utspädes det (s. hela med fläskspad och vatten till styvt 3. liter. Sen hackas smält 3. hårdkoka- de ägg och inröres i kålen och det hela får koka 3. minuter. Är redan färdigt att genast serveras. Äter varmt till smörgår, kokt fläsk och senap. Nässelkål är gott och utgör en välbehövlig gränsaksrätt efter en lång vinter. På Nyppa i Örat då man t. ex. åt nässelkål är okänt hos oss. Obs! Mormor sade, "Under mödår kokade fattiga hackade nättleblad i salt & vatten och åt, Likaså Svinnamolla (äker-senaps- blad) Senapis aucensis Obs! Målk hungerär!

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6780:9

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåkra "Kräksmala",

Socken: Flghult, m. f.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter,

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Flghultssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4.) Att man brukat ge nässlor åt djuren (6.
och även på vad sätt är redan f. d. uppteck-
nat. Korna äta färskna nässlor utan att
blanda dem med annat foder. T. ex. G. m. i.
barndamshem Krokshult brukade bönder-
na om sommaren mjölka korna på
"Fågården." De skar nässlor och bar hem,
och gäva kvinnorna liksom nässlor åt varje
ko, när han skulle mjölka, kan åt och
lät sig obunden gått mjölka. De ha inte
torkat nässlor till vinterfoder, men när
man slädder finga dem vara med i det
blivande häck. Att nässlor haft skad-
lig inverkan på mat av djuren, det ha

Skriv endast på denna sida!

M. 6780:10

ACC. N:R

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking,
 Härad: Uppvidinge, m. f. Adress: Furåkra, "Kräksmåla."
 Socken: Ålgö, m. f. Berättat av: Ansanna Ericsonsdatter, enf.
 Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Ålgösocknen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

vi ingen erfarenhet av. Obs! Hur mässlor (f. tillreddes till svinpoder är f. d. tydligen upptecknat och med teckningar bekräftat.

5.) Rentligt mormors utdrag, så har mässlor använts till spänad i gammal tid. Väven, som förpärddigades av mässlefiber hette "Nätleduk" hos oss. Den gagnades av kvinnor till "förkläden och huvuddukar i vardagslag." Mest var det fattigt folk, som i brist på lin gagnade "Nätleduk." Mässlorna måste behandlas ungefär som lin. Först skar eller ryckte man upp lam, så tvåkades lam och sen tvåkades. Så måste lam Bräckas, skäckas och Hecklas

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6780:11

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking

Härad: Upsvidinge, m. f.

Adress: Furåkra, Kråkesmåla.

Socken: Alghult, m. f.

Berättat av: Susanna Erlandsdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Alghults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och sedan spinnas å spänrock till garn. (8.
När de vedarbade ^{ännen} föränskilts, så vora fibrer-
erna glänsande finare än hampa, men
ej så mjuk, som Lin, men segt och ~~starkt~~.
Obs! Man har förknippat särskild fram
"Värsleduk". Men för att få magisk kraft,
så måste nårlorna hembas på viss plats,
på viss tid och av viss person, då kunde
T. ex. En därav beredd skjuta göra "Soldaten
hård, så ej kulor eller krut eller svärd bet
på honom. Enligt gamla soldatsägues, så
skulle Nätterna ryckas i "Rackarvrån"
Norr om kyrkan på kyrkogården. I gam-
mal tid lades i jord alla själuspillinger

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:12

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking
Härad: Elfvärdsinge, n. p. Adress: Furåkra, "Kråksmåla",
Socken: Högshult, n. p. Berättat av: Susanna Erlandsdotter n. p.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Högshultssocken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Norr om kyrkan, liksom personer, som skedde.
Lade hästar. Sam benämndes för "Racka-
re," och ansågs så orena, att folk i allmen-
het ej tog dem i hand eller lade fingra hand-
racka för given gåva. När någon "själv-
spilling" eller "Rackare" = (Härlslaktere) dog,
så fick ej deras Lik bäras in genom grif-
tegårdens portarna, utan kistan halades
över Norra ringmur ee, inbitt fick man
ringa i kyrkans klockor, ty dessa förak-
lade ansågs sämre än djuren. Vi förenk-
att det var gamla Prästledagmer, som här
hade ett finger med. En sk. "Rackare" fick
inbitt åtnjuta "H. H. Nattvard." Kärle som en

ACC. N:R

M.6780:13

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Vikberg
Härad: Uppvidinge, m. f. Adress: Furåkra, Kråksmåla.
Socken: Ålgård, m. f. Berättat av: Susanna Erlandsdotter
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800 i Ålgårdssockna.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Rackare" blivit ljuden mat ur f. ex. i en⁽¹⁰⁾
bandgård; den måste skällas och rökas
med Johannesört (= Hypericum) innan må-
gan annan föds använda den. "Såta be-
rättade mormor och flera gamla då jag
var pojke. Vår siste "Rackare" hette Abraham
Lind och var från Kråksmåla socken (Byn där-
städes hette Trabo) och Lind benämndes ofta
för "Trabarackaren." Obs! På deras gravar,
som lades norr om kyrkan fick inga
blommor planteras, där inplanterades Vä-
lor om sådana ej värte av sig själva.
Sär måste se nederskyggligt och avskräck-
ande ut. Obs! Om nu en "Ren må" En förs-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:14.

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Furåkra, = Kråksmåla,

Socken: Ålgö, m. f.

Berättat av: Susanna Erlanessdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

dagsnatt mellan kl. 12-1, på maten från 11.
bemälda gravar samlade Nässlor, så
vart den magiska. Flickan måste vara
mol. ljust och vara utom griftgården före
"första Hancgälla." s. v. s. kl. 1. för sen började
hopparna strax gala, och då var "Spöke-
himman" slut. Oks! Men flickan fick ej se
sig tillbaka när han gick ut i griftgår-
den, för så då kom Kyrkogrim och kas-
tade henne över ringmuren = (kyrkogårds-
muren) så han bräk armar & ben i rej!
Flickan skulle ensam "röta, bräka, skäck-
ba, häckla, spinna, väva och av Nässel-
duken sy en skjorta. Ingen annan än en

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:15

Landskap: Småland. Upptecknat av: Carl Viking,
Härad: Öpprevidinge, m. f. Adress: Turåkra, "Kråksmåla."
Socken: Ålgshult, m. f. Berättat av: Susanna Örkland-Wattner, m. f.
Uppteckningsår: 1940. Född år 1800. i Ålgshults socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Den mä" kunde framställa en sådan (12.
skjorta. Obs! Den som bar en så förfärdi-
gad skjorta var "hård" i sprid så intet
"Kulor och svärd Bet på honom." Obs! Men
med den förutsättning att Bäraren ej
begick "Moord eller Mened," ty då förlä-
rade skjortan sin magiska kraft. Obs!
En gammal soldatsägen lyder så; "Karl
XII. Skulle fått som prins en sådan skjorta
av en flicka i Värmland, så varje kväll
Kungen dro stöflarna å rej så föll flera ku-
lor ur stövelskapen. Set var bra pills
Carl nerskjöt en rysk prest & mer mäs-
san, men sen vart Kungen sårbar & Hans

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M. 6780:16

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Turåkra, Kråksmåla.

Socken: Ålgö, m. f.

Berättat av: Susanna Eklundsdotter, m. f.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

krigslycka vände sig i enarna (13.
motgångar. Obs! Ja, detta är blott en
av de många sägner varmed gamla
tidens soldater gärna ville "Elkmycka
sin avgudade kung." Men på Vi väl bra
därpå, som Vi föla!

6.) Man kunde bereda bröd av mäslepiber.
Den var seg men något styv och ej så
mjuk, som av lin. Man kunde och sygra
de såm med Vättekärl. Men den skulle
"Spinnas åt vensker och vinnas åt Håger,
så trunnas den ej i sär under rämnaden."
Såligt mormors m. f. uttalar. Obs! Träden
spann på spånrock likasom linågar.

M. 6780:17

ACC. N:R

Landskap: Småland,

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, nr. 1,

Adress: Furåkra, Kråksmåla.

Socken: Ålgö, nr. 1,

Berättat av: Susanna Östrand, nr. 1,

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800 i Ålgö socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7.) Man har använt nässelblad och en bet⁽¹⁴⁾
 af "krämsyra" vid färgning av (vill jag min-
 nas gult.) Svän blommorna av hundlärking
 lemnade gul färg. Sv en sorts stamnarna
 färgades s.k. "Prenamssmabruut." Med myä-
 lauris och en bet av "krämsyra" färgades
 grått. Med travbär rött. Med ekbark och
 Brasilja och galläpplen och litet kopperrök.
 svart. o. s. v. Att man med dessa saker fär-
 gade vävnader veta vi intet; ty det till-
 hörde dåtida färgerier; men fäderna
 färgade därmed garnet. Vi veta icke så
 mycket om dessa hemfärger, ty de gamla
 som gagnat dem hava dött och lagit färg-

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6780:18

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. f.

Adress: Turäkra, "Kräksmåla."

Socken: Ålgö, m. f.

Berättat av: Susanna Erlands Sätter.

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1800. i Ålgö, m. f.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

konsten med sig i graven, men att de äro¹⁸
rika färgerna voro "Gol och Tvättakta" det
veta vi.

8.) Vi ha inte brukat odla nässlor, endast
på gravarna i "Rackarvraen" inplantera-
des nässlor om Naturen ej själv röjde
för sådden. ---

9. Nässlorna säges blomma strax efter mid-
sammar, men det är icke blommor i van-
lig mening. Så blir det, som grönt frä på
små kror, sådana äro där i dag, som
är. Jag har en stor nässla framför mig på
skrivbordet när jag upptecknar detta, osv,
men vi förstå ej klart sammanhanget

Skriv endast på denna sida!

ACC. N:R

M 6780:19

Landskap: Småland.

Upptecknat av: Carl Viking,

Härad: Uppvidinge, m. p.

Adress: Furåkra, "Kriksmåla.

Socken: Ålgheult m. p.

Berättat av: Susanna Eklundsdotter

Uppteckningsår: 1940.

Född år 1900. i Ålgheult socken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

med nästornas blomning och prästätt- (16.
ring, men dam se p. n. ut presat, sam
teckning n:1. visar. Håglärde förstå magden
saken bättre än vi allmagesfolk. Stt Näst-
lorua under blomningen haft någon
särskild förmåga, veta vi ej. Någon vi-
dare fra än förut bemälda magiska kraft
veta vi ej ej att Nästbor besitta.

10.) Vi känna inga andra väster, som i lik-
het med nästbor kunna "fäda och kläda"
och enligt säner göra f. ex. krigaren "känd"

Skriv endast på denna sida!